

Čo (ne)zdieľať a s kým?

Metodický materiál pre učiteľov k videu
Vzťahová a sexuálna výchova

VIDEO 1

Pre 2. stupeň ZŠ
a príslušné ročníky
osemročných
gymnazií

Ciele:

- › Popísať príklady výhod a možných nebezpečenstiev internetu a sociálnych médií.
- › Ilustrovať spôsoby, akými môžu byť sociálne siete, internet a telefóny zdrojmi nechcenej sexuálnej pozornosti.
- › Identifikovať možnosti, ktorým mládež dôveruje, o sexuálne explicitných správach alebo o sextingu.

Odporúčaný postup pre učiteľku/učiteľa:

- › Naštudujte si tento materiál a pozrite si video, ktoré budete neskôr pozerať so žiakmi/žiačkami.
- › Vytvorte v triede bezpečné prostredie – **ubezpečte žiakov a žiačky, že túto tému otvárate pre ich bezpečie.** Môžete priniesť aj pravidlá: rešpekt, spolupráca, počúvanie sa, dobrovoľnosť. Vysvetlite im, že rozumiete, že téma môže byť citlivá a ak niekto potrebuje podporu, môže sa obrátiť na vás alebo školskú psychologičku/psychológa.
- › Povedzte žiakom, o čom sa budete rozprávať. Spýtajte sa ich, prečo je podľa nich dôležité, aby mali tieto informácie, a nechajte ich zdieľať svoje postoje. Dbajte na rešpektujúci jazyk a bezpečné prostredie.
- › Pozrite si so žiakmi/žiačkami video a rozoberte spoločne otázky na konci videa. V diskusii vám pomôže teoretické ukotvenie a rámcovanie otázok/odpovedí, ktoré nájdete v tomto dokumente.
- › Pri odpovedaní na otázky/v diskusii je ideálne sedieť v kruhu.

Rámcovanie témy pre učiteľku/učiteľa:

Online svet je každodennou realitou dnešnej mládeže. Už od narodenia deti pozorujú dospelé osoby, ako používajú telefóny, počítače, tablety a televíziu. V momente, keď dostanú svoj vlastný telefón, získavajú prístup k rôznym informáciám a možnostiam. Správa z výskumu EÚ *Kids online* z roku 2020 zistila o slovenskej mládeži nasledujúce údaje:

- › Každé piate dieťa a mladý človek vo veku 9 – 17 rokov trávi na internete viac ako štyri hodiny počas školského dňa.
- › Najviac detí, ktoré cez víkend trávia na internete viac ako sedem hodín, bolo vo vekovej skupine 13 – 14 rokov.
- › Takmer 65 % detí a dospelých navštevuje denne sociálne siete.
- › Až 26 % detí a dospelých o negatívnych skúsenostiach na internete nehovorí s nikým.
- › Viac ako polovica rodičov nevie o negatívnej skúsenosti, ktorú ich dieťa na internete malo.

Pre Slovensko vyšiel ako špecifický fakt, že rodičia majú malú kontrolu a prehľad nad obsahom, ktoré mládež v tých hodinách konzumuje. Veľmi nízke percento rodičov tiež používa bezpečnostné aplikácie, ktoré blokujú alebo limitujú explicitný obsah.

TIP: Ďalšie súvisiace informácie nájdete aj na:
https://www.intymyta.sk/vzd_materialy/sexting/.

Dobre vedieť: VIDEO *Čo (ne)zdieľať a s kým?*, ktoré so žiakmi a žiačkami rozoberáme, sa týka najmä problematiky sextingu. Pojem sexting vznikol spojením slov sex a texting (teda doslova: písanie o sexe). Niekedy zahŕňa aj posielanie polonahých alebo nahých fotografií, či videí, ako aj návrhy na sexuálnu aktivitu. Najčastejšie sa dnes deje prostredníctvom chatov na sociálnych sieťach. Nie je vždy nevyhnutne násilím (za určitých podmienok: súhlas – teda bezpečie a vek – u dospelých môže byť v poriadku a súčasť vzťahu a digitálnej intimity).

§ Pri sextingu je dôležité mládeži spomenúť trestný zákon o detskej pornografii:

Výroba, šírenie alebo prechovávanie sexuálnych fotiek (*nudes*) alebo videí, kde je niekto mladší ako osemnásť rokov, je detská pornografia. Trestnoprávna zodpovednosť tu platí od štrnástich rokov. Ak niekto posielal takéto fotografie alebo videá osobám mladším ako osemnásť rokov, môže sa takýto čin zároveň klasifikovať ako ohrozovanie mravnosti alebo mravnej výchovy.

Pri rozoberaní témy dbajte na to, aby ste neprenášali vinu na obeť, ktorej dôveru či neznalosť niekto zneužil. **Za násilie je zodpovedná osoba, ktorá ho pácha, a pomoc si človek zaslúži, aj keď urobil chybu.**

So žiakmi a žiačkami môžete otázky z videa viesť nasledujúcimi cestami. Dbajte na to, aby žiaci/žiačky mali príležitosť vyjadriť svoj postoj rešpektujúco, bez urážok či hodnotenia. Pomôcť môže napríklad sústrediť sa na správanie, nie na osobu vo videu. (Napríklad namiesto „Je nezodpovedný“ použiť: „Jeho správanie nebolo zodpovedné.“ a pod.)

📺 Rámcovanie otázok z videa:

1. Popíš krátkodobé a dlhodobé riziká internetového zdieľania intímnych fotografií.

Krátkodobé riziká sextingu: napríklad zdieľanie fotografií tam, kde to pôvodne nebolo zamýšľané. Fotky tak môžu skončiť kdekoľvek vrátane pornostránok. Páchatel' tohto činu môže vytvoriť aj falošný profil na sociálnych sieťach a vydávať sa za osobu na fotkách.

Dlhodobé riziká sextingu: tento materiál môže byť časom zneužitý na vydieranie, manipuláciu, kyberšikanu, šikanu či stalking. Všetky tieto činy potom môžu viesť k vážnym psychickým zdravotným problémom.

2. Na čo treba myslieť pred tým, než ťukneme na ODOSLAŤ "odoslať"?

Myslieť treba napríklad na to, koľko chceme zdieľať zo svojho súkromia, s kým a prečo;

- › koľko intimity chceme zdieľať online, s kým a prečo;
- › koľko máme rokov a koľko rokov má osoba na druhom konci chatu;
- › (Uvedomujeme si naplno všetky riziká svojho konania? Môžete si ich vymenovať – vrátiť sa k prvej otázke – pozor, neprenášať vinu iba na človeka, ktorý fotku uverejňuje.)
- › kto môže uvidieť túto fotografiu;
- › čo sa stane s fotografiou a čo chceme, aby sa s touto fotografiou stalo;
- › ako dobre zabezpečený mám telefón/počítač/heslá;
- › ako veľmi dôverujem komunikačnej appke/stránke;
- › či som v pohode s tým, že stránka/appka sa môže stať majiteľom mojich nahých fotiek, ak ich cez túto appku posielam;
- › či prevažujú v individuálnom prípade pozitíva alebo riziká.

3. Aké emócie podľa teba cítia ľudia v príbehu? Čo je podľa teba dôvodom týchto emócií?

Napríklad:

Sami z videa môže cítiť strach, neistotu, hnev... (pretože nevie, čo bude ďalej, bojí sa, že sa fotka bude šíriť, že to poškodí jej budúcnosť, že sa na ňu ľudia nahnevajú, že sklame otca...).

Spolužiaci a spolužiačky môžu mať rôzne emócie a postoje (napr. nadradenosť, škodoradosť, hnev, smútok, strach, sklamanie...), pretože sú rozmanitá skupina ľudí, každý človek je v inom vzťahu k Sami, takže môžu mať k situácii rôzne postoje.

Otec môže cítiť hnev, strach..., pretože sa o Sami bojí, chce ju chrániť.

4. Čo si myslíš o správaní postáv?

Tu môžu padať rozmanité odpovede žiakov a žiačok.

Rámcujte debatu: Za násilie je zodpovedný človek, ktorý ho pácha. Pomoc, bezpečie a rešpekt si zaslúžime, aj keď urobíme chybu. Pýtať si pomoc je odvážne.

5. Skús skonštruovať vetu, ktorú Sami prišla povedať otcovi s prosbou o pomoc.

Tu môžu padať rozmanité odpovede.

Rámcovať môžete aj príkladmi: „Oci, chcem ti niečo povedať, a bojím sa. Stalo sa, že moja fotka, na ktorej nemám tričko, je v triednej skupine. Neviem, čo mám robiť, potrebujem tvoju pomoc.“
A iné.

6. Pamätáš si ďalšie dôveryhodné osoby, ktoré môžeš požiadať o pomoc? Napadnú ti ďalšie možnosti, kde pomoc hľadať?

Odpovede môžu byť rôzne podľa druhu podpory, ktorú človek hľadá. Vo videu sú uvedené linky pomoci pre rozmanité druhy problémov. Doplniť môžete aj zdroje pomoci: rodič, učiteľ/-ka, riaditeľ/-ka, školský psychológ, psychologička, linky pomoci, Detská linka dôvery, ipcko.sk.

Otázka na záver: Po zodpovedaní všetkých otázok položte poslednú a nechajte žiakov a žiačky odpovedať formou písania odpovedí na lepiace papieriky. Nechajte na napísanie približne päť minút.

Otázka: **Čo sa dá robiť pre to, aby sme boli na internete v bezpečí?**

Nechajte žiakov a žiačky písať odpovede anonymne a individuálne. Lepiace papieriky zozbierajte, nalepte na tabuľu alebo flipchart a spoločne ich so žiačkami a žiakmi prejdite nahlas.

Tip navyše: Posledná strana tohto metodického materiálu je plagát – **Linky podpory** – ktorý si môžete vytlačiť a zavesiť na nástenku vo vašej triede.

Video je súčasťou projektu Sexuálne (ne)vzdelávanie a jeho nástrahy na webe, ktorý do slovenských škôl prináša OZ European Pedagogical Club.

Projekt finančne podporil Fond SK-NIC

Linky podpory

V prípade útoku či napadnutia,
volajte na **112** alebo **158**

Bezplatná nonstop linka pre ženy
zažívajúce násilie: **0800 212 212**

Krizové centrum Žena v tiesni:
0907 346 374, www.zenavtiesni.sk
Bezplatná anonymná Linka pre deti
a mládež: **116 111**

Linka dôvery Nezábudka:
0800 800 566

Linka detskej Dôvery:
0907 401 749

Poradenstvo v oblasti sexuálneho
a reprodukčného zdravia:
0910 350 444

www.stalosato.sk
online poradňa a pomoc,
aj o nebezpečí na internete

www.ipcko.sk
chatová online poradňa

www.prizma-kosice.sk
komunitné a poradenské
centrum pre LGBT+ ľudí v Košiciach

www.inporadna.sk
podpora a poradenstvo
pre LGBT+ ľudí

Pýtať si pomoc je odvážne!